

Бунда Н.В., студ. гр. БА-20
Науковий керівник канд. філос. наук,
доц. Множинська Р.В.
Київський національний університет
технологій та дизайну

ЄВРОПЕЙСЬКА ОСВІЧЕНІСТЬ ПРЕДСТАВНИКІВ «КАТОЛИЦЬКОЇ РУСІ»

Духовна культура України першої половини XVI ст. є однією з найцікавіших і малодосліджених тем в історії нашого народу. Саме у цей період було закладено підвалини для становлення вітчизняної ранньоновітньої думки в її раціоналістичному і містичному виявах, сформувалися ренесансно-гуманістичні й реформаційні ідеї, які в подальшому функціонували й розвивалися в межах культури українського бароко. Проте ще й досі побутує думка, що серед тодішніх основних християнських конфесій в Україні (православної, католицької, протестантської та уніатської) національною, державотворчою завжди була і є досі лише православна. Що ж до «католицької Русі» – українців католицького віросповідання, – то про них широкому загалу досі майже нічого не відомо. А тим часом, як писав В.Липинський, «з погляду національної ідеології, «католицька Русь» для культури української зробила, певно, не менше ніж греко-католики чи й православні, і випродукувала не менше, ніж вони, культурних сил, як в матеріальному, так і духовному аспектах». [2, с. 291]

Отже, «Католицька Русь» – історичний термін, вживаний на ознаку українців римо-католицького віросповідання. Передусім мова піде про їх роль і місце у культурному, релігійному, суспільно-політичному і націотворчому процесі України від XVI ст. починаючи. Тільки порівняно недавно українська наукова громадськість з подивом довідалася про існування в українській культурі не званої досі цілої епохи, назва якій «Ренесансний гуманізм в Україні». Творцем цього феномену була, передусім, саме «Католицька Русь», яка сформувалася переважно в XVI ст. з числа вихованців західноєвропейських університетів і частково з місцевої шляхти, що покатоличилася. Саме ця верства принесла на українські землі ідеї ренесансної культури, а на зламі XVI—XVII ст. і в першій половині XVII ст. витворила своєрідну латинську і польсько-українську літературу. «Католицька русь» мала доволі високу національну конфесійно-етнічну самосвідомість. В XVII ст. представники цієї конфесії поступово стали втрачати свої українські державотворчі прагнення і невдовзі майже повністю розчинилися у «польському морі» [1, с. 91].

До «католицької русі» зараховують представників католицького віросповідання, які були національно свідомі, наполегливо ідентифікували себе українцями, декларували своє «руське» походження. Свідченням цього може бути, наприклад, те, що багато з них підписували свої твори, додаючи до прізвища виразне означення – назву свого народу: С.

Оріховський-Роксолан (Orichovius-Roxolanus, Orichovius-Ruthenus), Туробінський-Рутенець (Turobinus-Ruthenus), Павло Кросненський-Рутенець, Русин (Paulus Ruthenus Crosnensis), Георгій Тичинський-Рутенець (Tyszyniensis-Ruthenus), Григорій Чуй-Самборський Рутенець (Gregorius Vigilantius Samboritanus Ruthenus). Упродовж життя змінювались їхні політичні орієнтації, але свою прихильність і причетність до Руси-України як до батьківщини вони зберігали назавжди [5, с. 71].

Чільним представником «католицької русі» був Станіслав Оріховський-Роксолан (Stanislaus Orichovius Roxolanus, Stanisław Orzechowski Rusin) (1513–1566) – визначний українсько-польський гуманіст, оратор, публіцист, філософ, історик, полеміст. В царині філософії найбільше цікавився проблемами, пов'язаними з етикою і політикою. Народився в с. Оріховці Перемишлянського повіту Руського воєводства у Польщі.

Початкову освіту здобув у Перемишлі. Далі навчався в Краківському (від 1526 р.), Віденському (з 1527 р.), Вітенберзькому (1529 р.), Падуанському (1532 р.), Болонському (1540 р.) університетах, а також удосконалював свої знання у Венеції, Римі, Ляйпцігу. 1543 року після 17-річного перебування за кордоном повернувся на батьківщину, де займався суспільно-політичною діяльністю. Писав переважно латинською мовою. Його спадщина налічує близько 60 творів. Але деякі з його праць до нас не дійшли, наприклад: “De iure naturae et gentium” (“Про природне право”), «Repudium Romae» («Відступництво Риму») тощо.

Станіслав Оріховський – чи не найвизначніша постать серед українських римо-католиків. Це йому належать слова: *Ruthenum me esse et glorior et libenter profiteor* (“я українець, цим пишаюся і про це відверто заявляю”). У своїх творах він розробляв важливі проблеми, які хвилювали тогочасне українське і польське суспільство [3, с. 221].

В Західній Європі його називали «українським Демостеном» та «сучасним Цицероном». Його вчителями були визначні діячі того часу: відомий німецький гуманіст Меланхтон та реформатор Мартін Лютер. Оріховський якийсь час навіть жив у домі останнього. В Німеччині ж він зазнав і з творчістю таких видатних особистостей, як художник Альбрехт Дюрер, а також Ульріх фон Гутен, Лукас Кранах-Старший («Quales in Germania vidimus olim Durerium Norembergae et Lucam Vittembergae»). У Римі, Падуї та інших італійських містах Оріховський приятелював із найвідомішими філософами, науковцями, державними і церковними діячами того часу, а пізніше листувався з ними [1, с. 234].

Повернення цих імен в духовну культуру України допоможе реконструювати перервану тяглість історичної та інтелектуальної традицій, яка дуже важлива з огляду на потребу забезпечення неперервності культурного успадкування.

Література

1. Історія філософії на Україні. – К., 1987. – Т. 1. Історія філософії України. Хрестоматія. – К., 1993.
2. Кашуба М. В., Паславський І. В. Захара І. С Філософія Відродження в Україні. – К., 1990.
3. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори. – К., 1994.
4. Нічик В. М., Литвинов В. Д, Стратій Я. В. Гуманістичні ідеї на Україні. – К., 1991.
5. Українські гуманісти епохи Відродження. – К., 1995. – Т. 1-2. Orichovii Stanislai. Annales. – Dantisco, 1643.

Ченчик С.С., студ. гр. БШМК-20
Науковий керівник канд. філос. наук,
доц. Множинська Р.В.
Київський національний університет
технологій та дизайну

ЖАН-ЖАК РУССО ПРО ОСВІТУ ТА ВИХОВАННЯ

На межі XVII-XVIII ст. в Європі склалася нова ідейна течія Просвітництво. Його поява була підготовлена змінами в умовах життя, які відбувалися під впливом розвитку капіталізму, природничо-наукового перевороту й поширення раціоналізму - віри в безмежні можливості людського розуму. Ідеали Просвітництва поширилися не лише в Європі, а й у Новому Світі [1, с.112]. Мета та ідеали Просвітництва – свобода й щастя людини, мир і віротерпимість, вільнодумство та неприйняття релігійних і політичних догматів – не могли не позначитись на дозвіллі, питання якого дискутувались не лише в аристократичних салонах чи памфлетах, але й вихлюпувались ззовні під час дозвіллевих заходів, політизуючи суспільну свідомість і сприяючи зростанню революційних настроїв у суспільстві. Найчисленніше коло талановитих просвітителів склалося у Франції. Завдяки ним країна перетворилася на центр європейського інтелектуального життя [3, с.32].

Паралельно з поширенням просвітницьких ідей та зміцненням їхніх засад не лише в теорії, але й у реальному житті, зароджується й набуває ваги критика просвітницької ідеології. Одна з перших таких критичних позицій належить французькому просвітителю, філософу, письменнику, педагогу Жан-Жаку Руссо, у працях якого дозвіллевій проблематиці відведено значиму роль. Один з перших педагогічних творів Руссо – «Трактат про виховання пана де Сент-Мар». Педагогічна тематика знайшла своє відображення і в останньому творі – «Прогулянки самотнього мрійника», - якого Жан-Жак Руссо не встиг закінчити. Роман «Юлія або Нова Елоїза» розповідає про сімейне виховання. Роботи «Міркування про науки і мистецтва», «Зауваження на спростування